

“ДРУГИЙ ПЛАН” У ЖИТТЯХ МІСТЕЧОК В УКРАЇНІ

ПРОГРАМА РЕЗИДЕНЦІЇ

Що ми уявляємо, коли говоримо про містечко або miasteczko чи שטעטל (штетл)? Як позиціонуємо себе – зі своїми різними близькостями і дистанціями – коли говоримо про містечка? Чи посилюємо уявну поляризацію між містечками та містами? Що помічаємо на авансцені, а що продовжує виконувати свою не завжди помітну, але таку, що надає глибини, фактури і додаткових сенсів, роль на другому плані? Як писати про містечка, про далеке і близьке, про перший і другий плани в історіях, які ці містечка часом оповідають, а часом приховують?

Про все це ми поговоримо на лекціях, робітнях та прогулянках резиденції.

Наше завдання – творення безпечного місця для обміну ідеями, творення і перегляду словників і способів говоріння про містечка, але також і про наші особисті досвіди. У цьому нам допоможуть лекторки і лектори, фотографії, фільми, книжки, фланерування містечками, і, звісно, розмови одні з одними.

Резиденція є частиною проєкту “REHERIT 2.0: Спільна відповідальність за спільну спадщину”, що реалізується Центром міської історії та Центром “Регіональний розвиток” Агенції економічного розвитку PPV за фінансової підтримки Європейського Союзу.

18.6.2026

11:00–12:30

ЗНАЙОМСТВО: ЩО ТАКЕ “ДРУГИЙ ПЛАН” – У ПИСЬМІ, У КІНО, У ЖИТТІ?

Дарія Бадьйор

re/visions

Наскрізна метафора резиденції – “другий план” – натхненна кіном. Вона оприявнює динаміку між тим, що часто опиняється першим у центрі нашої уваги, а що відсувається на другий план наративами, режисерами реальності та перебуває там, поки ми не перемістимо наш фокус. У кіно “другий план” – актори, розмови на тлі, деталі, фактура, дизайн інтер’єрів, одяг – надає фільмам глибини й додаткових шарів. У житті так само. На резиденції ми будемо разом вчитись фокусуватись на цьому мало-помітному плані через історії містечок.

📍 Центр міської історії

12:30–14:00

МІСТЕЧКО ПОВСЯКДЕННЕ, ВІДНАЙДЕНЕ, УЯВЛЕНЕ, ЗАГУБЛЕНЕ, РОЗДІЛЕНЕ, ПЕРЕПЛЕТЕНЕ

Ліана Бліхарська

Центр міської історії

У 1990 році продавець шпалер Меєр Кіршенблатт пішов на уроки малювання, щоб відтворити на полотні свій штетл Апт (Опатув). У 1992 році режисер Віллі Ліндвер поїхав разом із родиною до Делятина, щоб уперше побачити містечко, яке добре знав із домашніх оповідок. У 2010 році юрист Філіп Сендс погодився прочитати лекцію у Львівському університеті, щоб, при нагоді, розшукати будинок дідуся. Натомість віднайшов для мешканців Жовкви постаті тих сусідів, які уможливлювали відновлення справедливості у світі після Другої світової війни. Таких історій про оприявлення “присутнього відсутнього” у житті містечок є значно більше. Вони поєднують різні географії та темпоральності, уявлені і буденні образи, артефакти з родинних архівів, для яких зробили місце у валізах, і фрагменти локальної спадщини, з якими мешканці не завжди знають, що робити. Під час цієї лекції-розмови поміркуємо про штетл та його трансформації, подумаємо про розриви й зв’язки в житті поліетнічних спільнот і спробуємо спільно окреслити забуті та відновлені знання. А також порефлексуємо над тим, чим живуть містечка сьогодні і що відбувається з пам’яттю про них.

📍 Центр міської історії

14:00–15:00

Обід

15:00–16:30

ТВОРЕННЯ ЇДИШЛАНДУ: ТРЕВЕЛОГИ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ

Владислава Москалець

Центр міської історії

Жанр подорожніх репортажів на їдиші набув величезної популярності у 1920-х роках. Східна Європа, зокрема українські землі, часто привертала увагу журналістів їдишських газет Варшави чи Нью-Йорка. Якщо автори англійських чи німецьких текстів зазвичай орієнталізували євреїв Східної Європи, то автори, які писали їдишем, пропонували складніше бачення особливостей єврейських громад. На цій зустрічі ми зосередимося на тому, як автори намагалися осмислити радикальні зміни, що сталися у єврейських штетлах та громадах у регіоні після Першої світової війни. Завдяки своїй обізнаності з регіоном та мовою вони змогли помітити тонкі розбіжності у своїх ком'юніті та переосмислити питання єврейської приналежності. Їдишські тревелоги, часто орієнтовані на мігрантів, творили новий, ностальгійний образ єврейства Східної Європи.

📍 **Центр міської історії**

16:30–16:45

Перерва

16:45–18:00

СПІЛЬНЕ ТА КОНФЛІКТНЕ. МІСЬКА ПРОГУЛЯНКА ЛЬВОВОМ

Інна Золотар

Центр міської історії

Ця прогулянка — запрошення до переосмислення простору міста в парадигмі спільної історії, полікультурного міста та конфлікту пам'ятей про минуле Львова. Ми поміркуємо, про що говорить простір, де він мовчить, які акценти розставляє, чого ми (не) помічаємо, що з побаченого нас об'єднує, а що роз'єднує. Ми пройдемося: від одного кордону, який став частиною міського простору, до іншого, що перетворився на новий центр Львова. А хронологічно пригадаємо часи Австрійської імперії з її реформами та трансформаціями, довге й непросте ХХ століття з кардинальними змінами в демографії та кордонах, а також придивимося до сьогодення зі спробами (пере)осмислення місця Львова в часі та просторі.

18:30–20:00

Вечеря

19.6.2026

9:01–16:00

ВЕЛИКІ МОСТИ І БЕЛЗ. ПРОГУЛЯНКИ МІСТЕЧКАМИ

Ольга Лідовська

Музей "Слідами галицьких євреїв"

Великі Мости, Белз — центри, де вирував цілий світ, але який кардинально змінився після Другої світової війни і повоєнного становлення, а також після трансформацій

1991 року. Якими сьогодні є ці містечка? Які історії бережуть про своє складне і складене минуле на пограниччі? Через персональні досвіди і траєкторії, документи, а також майсес (казки) спробуємо уявити те, що було, та порефлексувати про сучасне.

📍 вулиця Князя Романа, 5

18:30–20:00

Вечеря

20.6.2026

10:00–11:30

УРБАНІСТИЧНИЙ СТОРІТЕЛІНГ: ТЕХНІКИ, ПРИКЛАДИ, ВПРАВИ

Марія Титаренко

Український католицький університет

Зображення містечка у тексті не лише як локації, а і як героя та оповідача, зі зміною наративної оптики, є основним фокусом воркшопу. Разом ми апробуємо різні кінематографічні прийоми, які “оживляють” текст. Зануримося у сенсильність, чуттєвість міста: як воно звучить (звукопис), як пахне (ольфакторій), як виглядає (кольоропис), яким є на смак і на дотик. Порефлексуємо про емоційний ландшафт містечок: за чим їх пам’ятаємо та впізнаємо.

📍 Центр міської історії

11:30–12:00

Перерва

12:00–13:30

ЩО ТРИМАЄ ТЕКСТ: ЯК ОЖИВИТИ СВОЄ ПИСЬМО

Ліза Корнійчук

УП.Культура

Переконливий текст починається з сильної емоції — обурення чи незгоди з чимось неідеальним у світі, натхненного враження й потреби ним поділитися, переконання у чомусь, що має значення. Але емоцію потрібно оформити в слова. І чим ефективніше це зробиш, тим краще передаси її читачеві — і заразиш нею. На лекції-розмові поміркуємо, як саме це відбувається: від вибору слова й образу через ритм і темп речення до логіки аргументу і переконливості викладу. І про те, як навчитися читати власний текст трохи збоку, очима редактора.

📍 Центр міської історії

13:30–15:00

Обід

15:00–18:00

ПЕРЕГЛЯД ТА ОБГОВОРЕННЯ ФІЛЬМУ “ХИМЕРА” (2023, 133’)

Режисерка Аліче Рорвахер

Повернувшись у рідне містечко на узбережжі моря, Артур стикається з місцевою бандою розкрадачів гробниць. Чоловік має дар, який дуже цікавить чорних археологів — уміння відчувати порожнечу. Його сила допомагає збагатитися, відкриваючи в землі сховки давнього світу, але також призводить до неочікуваних наслідків.

Після фільму ми поговоримо про різні виміри спадщини — про її інструменталізацію і про те, як вона, сотні, а іноді й тисячі років потому, може бути важливим елементом для життя інших людей.

18:00–18:30

ЯКИМИ БУЛИ ТРИ ДНІ РАЗОМ?

19:00–20:00

НЕФОРМАЛЬНЕ СПІЛКУВАННЯ

ЛИПЕНЬ

09.7.2026
19:00

ЧИТАЦЬКИЙ КЛУБ

Модератор: Євгеній Стасіневич
літературний критик, літературознавець

23.7.2026
19:00

📍 Онлайн

07.8.2026

10:00–10:30

ПЕРЕД ТРЕТІМ АКТОМ: РОЗМОВА
ПРО СПІЛЬНИЙ ДОСВІД ЧИТАННЯ
Й ОЧІКУВАННЯ ВІД ПРИЙДЕШНЬОЇ
ЧАСТИНИ РЕЗИДЕНЦІЇ

10:30–12:00

МІСТО ЯК ПРОСТІР РОЗМАЇТТЯ:
ПЕРФОРМАТИВНІ ПРАКТИКИ

Ірина Чужинова
театрознавиця, кандидатка мистецтвознавства

Як театральне мистецтво може досліджувати й репрезентувати місто як простір співіснування *Іншостей*? Перформативні практики дозволяють повертати до публічного простору викреслені історії та голоси, переосмислювати відкореговані

факти й проблематизувати лінії конфліктів і розривів у міській пам'яті. Лекція передусім спиратиметься на аналіз методологічно різних вистав, створених у Черкасах, Івано-Франківську, Вінниці та Львові. Спільна розмова стимулюватиме нас поміркувати про театр як урбаністичне явище та його засадничі переваги як "напівпублічного простору".

📍 Центр міської історії

12:00–13:00

Обід

12:30–14:00

ІСТОРИЧНА ТА "ВСЕ НОРМАЛЬНО)).". ПРОГУЛЯНКА ВИСТАВКАМИ

Історична виставка — постійна експозиція в артцентрі, де представлена історія території колишньої фабрики Йозефа Кроніка, згодом — фабрики повидла, а нині — Jam Factory Art Center. Виставка "Все нормально))" — про самоорганізовані мистецькі ініціативи в Україні з 2014 року до сьогодні.

📍 Jam Factory Art Center

16:00–17:30

ПІДЗАМЧЕ. МІСЬКА ПРОГУЛЯНКА

Інна Золотар

Центр міської історії

Пропонуємо зазирнути за "лаштунки" частини Львова, яка географічно розташована поблизу центру, проте досі сприймається багатьма як периферія міста. Підзамче — це контрастна діelnиця, яка має складне та цікаве минуле, перспективне майбутнє, та поки що не дуже розуміє своє теперішнє. Ми поговоримо про біографію та репутацію простору, про історії мешканців Підзамча, про форми, кольори та трансформації діelnиці, яка є "другим планом" міста.

17:30–19:00

МАЛІ ЦЕНТРИ СВІТУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВЕЛИКИХ ЗМІН

Євгенія Нестерович

Українська мережа Малих центрів світу (Фундація "Пограниччя");

Ініціатива "Громада Гадяцького земства"

Протиставлення центру і периферії, високого і низького, популярного і нішевого відживають своє, і щоразу повертаються знову. Світ укотре перевертається, і зміна парадигми дає культурним дієвцям шанс вигадати новий спосіб думати про себе, діяти й будувати зв'язки поміж собою. Що в цьому є наше спільне, людське й глибоке? І чому саме люди культури краще за інших знають, як жити в майбутньому, яке вже в дорозі?

📍 Центр міської історії

19:30–20:00

Вечеря

08.8.2026

10:00–13:00

ІДЕЇ: ПРЕЗЕНТАЦІЯ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Дарія Бадьйор

re/visions

Вікторія Панас

Центр міської історії

13:00–14:00

Обід

14:00–17:00

ІДЕЇ: ПРЕЗЕНТАЦІЯ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Дарія Бадьйор

re/visions

Вікторія Панас

Центр міської історії

17:00–19:00

НЕФОРМАЛЬНЕ СПІЛКУВАННЯ

📍 Центр міської історії

Команда

Дарія Бадьйор / кураторка програми

Вікторія Панас / фасилітація

Єлизавета Боброва / комунікація та логістика

Софія Дяк, Мар'яна Мазурак / консультування

Олександр Дмитрієв, Анастасія Пендрак, Анастасія Фабіровська / технічний супровід

Софія Билим / дизайн

Зображення: робота Григорія Порицького (Греґа) / з колекції Андрія Боярова / Міський медіаархів Центру міської історії

Дякуємо за співпрацю Jam Factory Art Center!